

OCHIUL PASARII

mică istorie neexhaustivă a fotografiei aeriene

Traducere și adaptare de
Octavian Ciulea

Înălțimile au sedus întotdeauna. Dacă escaladăm de bună voie pantele abrupte ale munților, dacă urcăm cu pași sprinteni scările în spirală care conduc la acoperișul turnurilor și catedralelor, este pentru că sus ne așteaptă o recompensă: văzut de sus un peisaj este întotdeauna o recompensă.

Dorința lui Icar de a avea aripi și de a domina lumea obsedează oamenii. Este de înțeles de ce în secolul XIX fotografia a fost primită cu atîta satisfacție. Aparatul de fotografiat și plăcile sensibile ofereau oamenilor posibilitatea de a „zbură”. Imaginația nu le-a lipsit: zmee, baloane captivate care puteau sau nu să urce, baloane libere, apoi aeroplane; ei adoptă tot ce ar putea să se ridice de la sol cu un aparat fixat pe a lua vederi. Iar dacă nu s-au folosit și de păsări pînă în 1909, acestea se datorează probabil faptului că n-au găsit păsări suficiente de puternice și că aparatele erau încă prea voluminoase și grele.

Militarii n-au fost ultimii care intră în joc. În 1858, colonelul Laussedat susținea ideea lui Aragon care preconiza încă în 1840 aplicarea procedurii Niépce și Daguerre la stabilirea hărților topografice, făcînd încercări de luare de vederi aeriene cu un aparat de fotografiat fixat de un zmeu, apoi de un balon captiv.

În același an, Nadar, primul aeronaut-fotograf, un civil, brevetează ideea de a fotografia cu un balon. El se ridică la 80 metri deasupra lui Petit-Bicêtre (localitate) și realizează o vedere care va fi considerată prima fotografie aeriană din lume. Caricaturistii se dezlănțuie. În 1860, americanul J.W. Black și navigatorul său Sam King fotografiază un cartier din Boston, cu un balon la o altitudine de 1200 m: „Boston văzut de un vultur și o gîscă sălbatică”, după relatările contemporanilor. Aceste fotografii aeriene dau idei militarilor. Se pare că acestea au fost aplicate în timpul războiului de secesiune.

În 1868, de asemenea, dintr-un balon, Nadar a reușit o excelentă fotografie a cartierelor Étoiles și Ternes, la Paris.

1871: se înlocuiește placa umedă cu una uscată de gelatină.

1877: englezul Woodbury depune brevetul unui aparat de fotografiat utilizînd plăci uscate și dotat cu un dispozitiv electric comandînd de la sol schimbarea plăcilor și obturatorul nemaifiind nevoie nici de nacelă, nici de aeronaut.

În 1878, Dagron, de altfel părintele microfotografiei, obține de la bordul unui balon captiv un negativ de 22x28 cm. Anul următor, francezul Triboulet, dintr-un balon liber, ia vederi cu împrejurimile Parisului la 500 m altitudine.

În anii 80 și 90 se asistă la o serie de performanțe și invenții, rezultate ale curajului și imaginației fertile a fotografilor din baloane: Tissandier și Ducom fotografiază Parisul pe verticală (1885), Nadar (junior) reușește remarcabile clișee (1886), americanul Gairman brevetează un aparat al cărui obturator este comandat printr-un mecanism de ceasornic; el poate fi adaptat la orice instrument de zburat.

Amédée Denisse inventează o mică cameră cu douăsprezece obiective ridicată de o rachetă și echipată cu o parașută (1888).

Arthur Batut construiește un aparat fotografic foarte ingenios montat pe un zmeu, aparatul fotografic cîntărind numai 1200 grame (1888).

Germanul Rahrman depune brevetul unui aparat fotografic propulsat de o rachetă, invenție aplicată special în operațiile militare, precizează el (1891).

Americanul Adams brevetează o „metodă pentru obținerea de fotografii aeriene de o așa manieră că imaginile pot fi convertite (transpuse) în hărți topografice” (1893). Un meteorologist american execută, de asemenea, o fotografie cu ajutorul unui zmeu, pe baza unui sistem inventat de el dar înrudit cu cel al lui Batut, care va fi utilizat în timpul războiului hispano-american. În 1897, francezul Cailletet încarcă un aparat conceput pentru înregistrarea automată a altitudinii, cu filmul în bobină inventat recent de George Eastman.

Magazinul Photo-Miniature, în 1903: „A sosit momentul de a vorbi de fotografia aeriană. N-ar fi improbabil ca elevii de mîine să învețe topografia plecînd de la imagini reale în loc de cartea de școală”. În 1906, Lawrence realizează o vedere panoramică a orașului Chicago după marele incendiu: 17 zmee poartă 10 aparate fotografice. Acest echipament va servi atunci lucrărilor inspecției statelor din Vest și unei expediții în Africa.

1907: germanul Maul obține un brevet pentru un procedeu vizînd să stabilizeze un aparat „proiectat în aer”; este nașterea sistemului gyro-stabilizat utilizat astăzi, în special pentru luarea de vederi din heliicopter.

În 1908, aviația nu are decît 5 ani; un ziar scrie: Avionul militar de mîine va fi cea mai mare utilitate în munca de cercetaș. Avionul de vînătoare va transporta doi oameni: unul pentru a pilota, altul pentru a face fotografii”.

Și iată păsările: „Chiar în momentul cînd oamenii devin păsări, păsările devin fotografi”. În 1909, porumbelii călători ai americanului Neubronner se ridică cu un aparat studiat pentru a lua automat 35 vederi 6x9 cm.

Un ofițer italian pilotat de unul din frații Wright, avea să facă în același an (1909) primele fotografii din avion.

În 1917, Eastman Kodak Company fondează o școală de fotografie aeriană la Kodak Park, în colaborare cu armata americană și formează 2000 de specialiști.

Urmărind pas cu pas progresele aviației, fotografia aeriană va lua un mare avînt în timpul primului război mondial (producția lunară a secțiunilor specializate engleze va atinge mai mult de 23.000 negative).

În 1919, ofițerul american Goddard experimentează metode fotografice aeriene de noapte. El este considerat ca un pionier în această specialitate.

Aceste progrese vor deveni considerabile în timpul războiului 1939-1945, 75% din informațiile utilizate fiind de origine fotografică. Azi, cu sau fără pilot, avionul fotograf militar, dotat cu aparate de luat vederi extrem de sofisticate, operează la mare înălțime sau razant cu pămîntul, cu viteza sunetului, pe zi sau noapte, dispunînd de o gamă de emulsii în negru și alb, în culori, în infraroșii etc. realizează fotografii de o definiție perfectă. Este posibil de a le interpreta la bord și de a transmite rezultatele la sol prin televiziune.

Subiectul nostru limitîndu-se la fotografiile aeriene, nu ne vom referi la metodele teledetecției prin satelit.

Din anii 1920, fotografia aeriană se va impune ca o unealtă indispensabilă studiilor de reconstrucție și de amenajare a orașelor grație noilor metode fotogrametrice.

În zilele noastre, alături de științele și tehnicile noi, fotografia aeriană participă la toate studiile interesînd operele oamenilor, la prospectarea și punerea în valoare a resurselor planetei noastre. Dar se poate avea, de asemenea, și un interes pur estetic. Ea are puterea de a transforma în operă de artă imaginile obișnuite.

*) Articol apărut în „Lettre de Paris” ianuarie 5/1983